مجله سلامت معنوی
دوره ۵، شماره ۱، بهار ۱۴۰۵
صفحات: ۸۲۸-۸۲۷
10.30491/JSH.5.1.827

کاربرد هوش مصنوعی در جنگ ترکیبی مدرن
The Application of Artificial Intelligence in Modern Hybrid Warfare

مهدی عباس‌زاده[۱*]
Mahdi Abbaszadeh[1*]

[۱] *گروه معرفت‌شناسی، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، تهران، ایران*
[1] *Department of Epistemology, Research Institute for Islamic Culture and Thought, Tehran, Iran*

سرمقاله

جنگ ترکیبی (Hybrid warfare)، جنگی است که از همه سویه‌های ممکن جنگ برای شکست دشمن یا فروپاشی حاکمیت‌ها و دولت‌ها بهره‌گیری می‌کند. برخی از این سویه‌ها عبارتند از: نظامی، اقتصادی، فرهنگی، سایبری، اطلاعاتی، شناختی، روایتی، روانی و مانند این‌ها.

در دنیای کنونی، نمی‌توان و نباید جنگ را منحصر در جنگ نظامی دانست و دیگر سویه‌های یادشده را اموری خارج از ذات جنگ یا مقوله‌هایی عارضی بر آن در نظر گرفت. جنگ‌های امروزی، که عمدتاً از سنخ جنگ ترکیبی هستند، ذاتاً چند سویه‌اند و همه سویه‌های یادشده، جزئی از ذات مرکب آن‌ها به شمار می‌آیند. در این معنا، فی‌المثل امور سایبری و اطلاعاتی جنگ نیز بخشی از هویت جنگ است، فعالیت‌های شناختی جنگ نیز جزئی از ماهیت جنگ است، روایت جنگ نیز جزئی از ذات جنگ است، اقدامات روانی جنگ نیز همینطور. بنابراین در جنگ‌های کنونی، نباید تمرکز بر سویه نظامی، ما را از توجه به دیگر سویه‌های جنگ باز بدارد؛ چه در این صورت گویی بخشی یا جبهه‌ای از جنگ را نادیده گرفته‌ایم. این نکته هم در مقام حمله و هم در مقام دفاع، شایان التفات است.

جنگ ترکیبی، بیشترین و متنوع‌ترین بهره‌گیری را از ابزار هوش مصنوعی می‌کند. امروزه هوش مصنوعی به عنوان یکی از اصلی‌ترین ابزارها در جنگ ترکیبی عمل می‌کند.

در ادامه، به کاربرد هوش مصنوعی در برخی از سویه‌های جنگ ترکیبی به نحو اجمالی اشاره خواهد شد:

۱. در «سویه نظامی» جنگ ترکیبی، هوش مصنوعی قابلیت‌های پیشرفته بسیاری را برای طرفین جنگ رقم زده است. از موشک‌ها، جنگنده‌ها، پهپادها و پرتابه‌ها بگیرید تا سلاح‌هایی که برای کشتار یا ترور محدود استفاده می‌شوند، همه و همه به وسیله هوش مصنوعی هدایت می‌شوند. همچنین هوش مصنوعی در رهگیری و انهدام بسیاری از ادوات تهاجمی دشمن، نقشی کلیدی ایفا می‌کند.

۲. در «سویه‌های سایبری و اطلاعاتی» جنگ ترکیبی نیز هوش مصنوعی و ماشین‌های هوشمند به کمک الگوریتم‌هایی که برای آن‌ها تعریف شده است، حملات سایبری و اطلاعاتی پیچیده‌ای را رقم می‌زنند که از آن جمله می‌توان به حمله به بانک‌ها و هک‌های اطلاعاتی اشاره کرد.

۳. همچنین در «سویه شناختی» جنگ ترکیبی، هوش مصنوعی و ماشین‌های هوشمند از طریق دریافت و رصد داده‌ها و اطلاعات کلان و نیز تجزیه و تحلیل الگوریتم‌های پیچیده، به ارائه توصیه‌ها و راهکارهای سیاستی بسیار موثری می‌پردازند و این توصیه‌ها و راهکارها را از طریق اتوماسیون (خودکارسازی) فرآیندها در قالب انتشار محتوا (متن، کلیپ و فیلم کوتاه، پست‌های شبکه‌های اجتماعی و ...)، پاسخ‌های گمراه‌کننده به پرسش‌های مطروحه برای جامعه هدف، و شناسایی و هدف‌گیری ذهن و قوه شناخت و ادراک افراد و نهادهای خاص در کشور مقصد، عملیاتی می‌کنند.

از این گذشته، در سویه شناختی جنگ ترکیبی، ممکن است ذهن افراد و ذهنیت جامعه هدف، دچار سوگیری‌های شناختی و الگوریتمی شوند و به سوی منافع و مطالبات دشمن بویژه القای ضعف و انفعال حاکمیت و کشور، جهت‌دهی گردند.

۴. در «سویه روایتی» جنگ ترکیبی نیز هوش مصنوعی با الگوریتم‌های پیچیده خود می‌تواند روایت‌هایی یکسویه و جانبدارانه را بازتولید و به نحو گسترده منتشر نماید و به آن‌ها ضریب بدهد،

*نویسنده مسئول: **مهدی عباس‌زاده**. پست الکترونیک: dr.abbaszadeh@iict.ac.ir
دریافت مقاله: ۱۴۰۵/۰۳/۱۰ پذیرش مقاله: ۱۴۰۵/۰۳/۱۵

[Downloaded from spiritual-health.ir on 2026-11-04]
[DOI: 10.30491/JSH.5.1.827]

روایت‌هایی که صرفاً اهداف قوای مهاجم را تأمین می‌کنند و عمدتاً بهره‌ای از واقعیت ندارند یا با تحریف واقعیت و گاه با بزرگنمایی و کوچک‌نمایی رخدادها همراه‌اند. این روایت‌ها در قالب متن، صوت و فیلم کوتاه، توئیت و مانند این‌ها بازتولید و در رسانه‌ها، فضای مجازی و اینترنت تکثیر می‌شوند.

۵. همچنین در «سویه روانی» جنگ ترکیبی، هوش مصنوعی با تولیدات هدفمند و برساخته خود، نقشی کلیدی را در بهم ریختگی روان و روحیه افراد و جوامع هدف ایفا می‌کند که به تزلزل شخصیتی یا فروپاشی درونی آن‌ها می‌انجامد. این وضعیت طبعاً طرف مهاجم را به اهداف خود نزدیک‌تر کرده، هم هزینه‌های تهاجم را به شدت پایین می‌آورد و هم توجیه بیشتر و بهتری برای افکار عمومی دنیا به همراه دارد.

توجه به کاربردهای هوش مصنوعی در سویه‌های مختلف جنگ ترکیبی، این نکته را آشکار می‌سازد که برای پیروزی و موفقیت در جنگ‌های کنونی باید تحقیق و توسعه در زمینه هوش مصنوعی را بسیار جدی گرفت.

اما هوش مصنوعی گذشته از وجه فناورانه آن که بسیار مهم و حیاتی است و باید با اولویت و فوریت ویژه به تحقیق و توسعه آن پرداخت، دارای وجوه نظری قابل توجهی نیز می‌باشد که باید به آن‌ها نیز پرداخته شود. مطالعه وجوه نظری هوش مصنوعی می‌تواند نقش مهمی در نحوه بهره‌گیری از هوش مصنوعی و جهت‌دهی به آن ایفا کند. بنابراین تمرکز بر وجه فناورانه هوش مصنوعی نباید ما را از مطالعه وجوه نظری آن باز بدارد. از جمله وجوه نظری در مطالعات هوش مصنوعی می‌توان به وجوه فلسفی و معرفت‌شناختی، الهیاتی و دینی، انسان‌شناختی، حقوقی، اخلاقی، جامعه‌شناختی، فرهنگی و مانند این‌ها اشاره کرد. مطالعات نظری هوش مصنوعی طبعاً برعهده دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی علوم انسانی و اجتماعی و نیز حوزه‌های علمیه است.

منابع

1. Bernal A. Cognitive Warfare: Attack on Reality and Thought, translated by Mohammad Hossein Ghorbani Zavareh; 2023. [In Persian]
2. Zabolizadeh A. The War of Narratives, Tehran: Publications of the Research Center of the Islamic Republic of Iran Broadcasting; 2023. [In Persian]
3. Seydi Mohammadi Y, Ashrafi M. The Application of Artificial Intelligence in the Media Age and Its Impact on Hybrid Warfare Strategies. Quarterly Journal of Research in History, Politics and Media. 2025;8(2):153-88. [In Persian]
4. Alipoor J, Pourrashidi H. The Role of Culture and New Media in Hybrid Warfare in the Post-Truth Era. Iranian History of Culture. 2025;2(1):15-29. [In Persian]
5. Salah N. Psychological warfare, translated by Mahmoud Haghighat Kashani, Tehran: Soroush Publications; 2001. [In Persian]

[Downloaded from spiritual-health.ir on 2026-11-04]

[DOI: 10.30491/JSH.5.1.827]